

Aleksander Fredro - znany i nieznan

W uznaniu zasług dla polskiej kultury
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił
rok 2023 Rokiem Aleksandra Fredry

W 2023 r. przypada 230. rocznica urodzin Aleksandra Fredry,
najwybitniejszego polskiego komediopisarza,
a także pamiętnikarza, poety oraz żołnierza kampanii napoleońskich.

Aleksander Fredro wywodzący się ze starej rodziny szlacheckiej o kilkusetletniej tradycji urodził się 20 czerwca 1793 roku w majątku rodzinnym w Surochowie k. Jarosławia. Jako 16-letni chłopiec wstąpił na ochotnika do armii Księstwa Warszawskiego dowodzonej przez księcia Józefa Poniatowskiego. Brał udział m.in. w wyprawie na Moskwę w 1812 roku, dosłużył się stopnia kapitana. Za męstwo w walkach został odznaczony Złotym Krzyżem Orderu Virtuti Militari, a przez cesarza Francuzów Napoleona Bonaparte Orderem Legii Honorowej.

Muzeum Narodowe w Warszawie

Juliusz Kossak: Aleksander Fredro pod Hanau w 1813 roku, Muzeum Narodowe w Warszawie, 49,5 x 72 cm (w świetle passe-partout)

Brał czynny udział w społecznym życiu ziemiaństwa, po 1831 reprezentował jego interesy w galicyjskim Sejmie Stanowym. W okresie Wiosny Ludów został oskarżony o zdradę stanu za wystąpienia przeciw Austrii. Śledztwo ostatecznie umorzono.

Aleksander Fredro - komediopisarz

Fredro to twórca oryginalnej polskiej komedii. Doskonale znał teatr europejski i jego tradycje, do których świadomie nawiązywał w swojej twórczości. Napisał kilkadziesiąt utworów scenicznych: jednoaktówek i komedii wieloaktowych, fars, grotesek i wodewilów, które szybko trafiały na sceny teatrów: lwowskiego, warszawskiego

i krakowskiego. W roku 1818 napisał swoją pierwszą komedię „Pan Geldhab”. Debiutem scenicznym Aleksandra Fredry była jednak jednoaktówka „Intryga na prędcie, czyli Nie ma złego bez dobrego”, powstała w roku 1815, a pierwszy raz wystawiona w 1817 roku. Jednym z najbardziej znanych dzieł Aleksandra Fredry są „Śluby panięskie, czyli Magnetyzm serca”. Pierwsza wersja tej pięcioaktowej komedii wierszem powstała w 1827 roku, ostateczna – pięć lat później. Jedną z ważnych pozycji w kanonie polskiej literatury jest „Zemsta”, napisana prawdopodobnie w 1833 roku. W jego twórczości na uwagę zasługują również „Damy i huzary”, „Pan Jowialski” czy „Dożywocie”.

Afisze i plakaty do sztuk teatralnych Aleksandra Fredry (wybór)

TEATR IM. STEFANA JARACZA
W ŁODZI

Aleksander Fredro
Premiera:
19 listopada 2022 r.

ZEMSTA

Reżyseria – Krzysztof Jasłowski
Scenografia – Marek Chowaniec
Kostiumy – Anna Czyż
Asystent reżysera – Robert Latusek
Inspekcjantka, suflerka – Ewa Wielgosińska

Obsada:
Ewa Audytkowska-Wisniewska, Elżbieta Zajko, Mateusz Czwartosz, Robert Latusek,
Radosław Osypuk, Karol Puciaty, Mariusz Studziński, Łukasz Stawowczyk,
Bogusław Suszka, Andrzej Wichrowski, Bronisław Wrocławski.

TEATR
KŁASYKI
POLSKIEJ

Aleksander Fredro
DOŻYWCIE

Garwolin
29 września
godz. 19.00

Centrum Sportu
i Kultury w Garwolinie

Bilety: 40 zł
do kupienia na www.csik.garwolin.pl
lub w sekretariacie CSiK, ul. Nadwodna 1

Zapraszają: Prezydent Miasta Białe Podlaska,
Białskie Centrum Kultury i Teatr Stowa w Białej Podlaskiej

Białskie Centrum Kultury
ul. Kołłątaja 1

Sala teatralna Białskiego Centrum Kultury ul. Kołłątaja 1

Zemsta

Aleksandra Fredry w reżyserii
Danuty Szaniawskiej

wstęp wolny
rezerwacja grup tel. 83 341 67 05

premiera spektaklu
2023 r.
29 września
godz. 20:00

grupy zorganizowane
2023 r.
5,6,17 października
godz. 9:00, 11:00

Spektakl oparty na fragmentach komedii Aleksandra Fredry.
Reżyseria Danuta Szaniawska, kostiumy Małgorzata Maciejewska.
Obsada: Tadeusz Hłamin (Cześnik), Maksymilian Hłokwina (Wacław), Bożena Jachimczak (Podstolina),
Fosytyna Węglotowska (Klara), Ewelina Maruszo (Papłoni), Barbara Struż (Papka), Jerzy Nowachowicz (Rejent),
Henryk Szpan (Rejent), Igor Poniatowski (Dyndałski/Muraz).

Gminny Ośrodek Kultury w Łuznej zaprasza
na komedię
A. Fredry

Pan Jowialski

5 grudnia 2021 r. o godz. 18.00 w sali WDK w Łuznej

Współreżyseria: KINGA KOTOWICZ-PROSZAK, DANIEL TULICKI,
TOMASZ KRÓL, JULIA KRÓL, BARTELOMEJ RAFA, KAROL COP,
MIKOŁAJ TARSA, MAŁGORZATA ŁAZANEK, HENRYK WALAJC

REŻYSERIA: MAŁGORZATA TARSA
WYKONANIE: MIKOŁAJ TARSA

Fredro i jego powiedzonka, które weszły na stałe do języka potocznego

- niech się dzieje wola nieba, z nią się zawsze zgadzać trzeba,
- mocium panie,
- wolność, Tomku, w swoim domku,
- jeśli nie chcesz mojej zguby, krokodyla daj mi luby,
- złapał Kozak Tatarzyna, a Tatarzyn za łeb trzyma;
- wyszło szydło z worka.

Fredro, bajkopisarz i twórca wierszy dla dzieci

Fredro znany jest przede wszystkim jako komediopisarz. Warto jednak pamiętać, że jest on autorem wielu innych form literackich. Napisał pamiętniki z epoki napoleońskiej „Trzy po trzy”, w których przybliżył czytelnikowi swoje dzieciństwo, a także życie w czasach wojny.

Fredrę kojarzymy również jako bajkopisarza. Niemal każdy zna takie utwory jak: Małpa w kąpielu, Paweł i Gaweł czy Osiołkowi w żłoby dano.

Sporo jego wierszy ma charakter żartobliwy i ironiczny, np. Żona, Żale męża czy Do kaczora.

Aleksander Fredro: Do kaczora (fragment)

**O szczęśliwy kaczorze!
Jak zazdroścę twej swobodzie:
Bujasz wolno po jeziorze
W czułych kochanek obwodzie.
By pozyskać ich pieśczoć,
Niepotrzebne ci zaloty,
Kwakniesz, krzykniesz nieco,
Już wszystkie do cię lecą.**

Okruchy życia prywatnego

Aleksander Fredro już jako szesnastolatek wstąpił do Armii Księstwa Warszawskiego i aż do 1814 roku był oficerem wojsk napoleońskich dosługując się rangi kapitana. Walczył pod Dreznem i Lipskiem, uczestniczył w tragicznej wyprawie pod Moskwę, z rosyjskiej niewoli zbiegł w przebraniu wieśniaka.

W 1817 r. spotkał miłość swojego życia - Zofię hr. Skarbkową, z domu Jabłonowską. Niestety – dla Fredry – Zofia była zamężna. Jej mąż, Stanisław Skarbek, był wówczas jedną z najbardziej wpływowych osób w Galicji. Zofia, która także zakochała się w Aleksandrze, opuściła jednak męża, ale zanim udało się jej przeprowadzić rozwód i wziąć ślub z Aleksandrem Fredrą minęło aż 10 lat. Ale zawarte wreszcie w 1828 r. małżeństwo było bardzo szczęśliwe. Dochowało się też dwojga dzieci o aspiracjach literackich: Zofii, późniejszej hr. Szeptyckiej, autorki "Wspomnień z lat ubiegłych", i syna, Jana Aleksandra, także komediopisarza.

Mniej znanym, a wartym uwagi jest również fakt, że Fredro był znakomitym pamiętnikarzem. Jego (bardzo dobrze przyjęte) dzieło „Trzy po trzy” powstało w latach 1844-46, a później było wielokrotnie poprawiane i uzupełniane. Fredro zawarł w nim wspomnienia głównie ze swojej wojskowej młodości. Wracał też pamięcią do lat dziecińczych, czynił liczne intrygujące dygresje, przytaczał anegdoty.

Umierając 15 lipca 1876 roku we Lwowie zostawił swojemu synowi dokładne instrukcje, w jakim porządku mają być wydawane jego dzieła i wedle jakich zasad wystawiane. Był świadomy, że zainteresowanie jego twórczością z upływem lat będzie rosnąć, a nie maleć.

Fredro pełnoprawnym wrocławianinem

Aleksander hrabia Fredro jest wrocławianinem nie tylko przez zasiedzenie na wrocławskim rynku. Twórca był we Wrocławiu i oglądał tu - plagiat swoich „Ślubów panińskich”. Choć badacze spierają się, że mógł odwiedzić stolicę Dolnego Śląska więcej niż jeden raz. W czasie kampanii napoleońskich, jako wojskowy, przejeżdżał przez Dolny Śląsk do Saksonii i mógł wówczas być we Wrocławiu. Ale był na pewno w 1856 r. Okoliczności były wyjątkowe, jego syn Jan Aleksander brał udział w Powstaniu Węgierskim i miał zakaz wjazdu do Galicji, zatem nie mógł wrócić do Lwowa. Pojechał do Paryża, tam odwiedzał go ojciec.

Pomnik pisarza we Wrocławiu

Pomnik przedstawiający polskiego literata Aleksandra Fredrę został wykonany na zlecenie Lwowskiego Koła Literacko-Artystycznego przez rzeźbiarza Leonarda Marconiego w 1879. Uroczystość odsłonięcia pomnika na placu Akademickim we Lwowie 24 października 1897 r. zgromadziła wielu dostojników. Wieczorem we lwowskim teatrze hr. Skarbka odbyło się przedstawienie jednej z komedii A. Fredry „Ślubów panieńskich”. Po II wojnie światowej pomnik przewieziono, początkowo do Warszawy, a następnie do Wrocławia, gdzie 15 lipca 1956 r. uroczyście odsłonięto.

BIBLIOGRAFIA

1. <https://culture.pl/pl/tworca/aleksander-fredro> (dostęp 17.11.2023 r)
2. <https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,230-lat-temu-urodzil-sie-aleksander-fredro-%E2%80%93-patron-roku-2023,9449.html> (dostęp 17.11.2023 r)
3. <https://www.wroclaw.pl/kultura/aleksander-fredro-ossolineum-wystawa-bezplatna-zemsta-wajda> (dostęp 17.11.2023 r)